

מקורות לעיון במס' גיטין: פרק מי שאחזו

דף כ

מ. זילברמן

אדר תשס"ט

(עא.) **כתיבה כדבור.** איתא בגמ' (עא.) אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו. אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא נשתתק וא"ל נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו בודקין אותו ג"פ וכו', ע"כ. בתד"ה אמר רב יוסף הקשו בשם הר"י דאדרבה תיקשי מתני' דלמה לי יכול לדבר מתוך הכתב בהרכנה סגי. ותירץ הר"י דבחרש לא סגי בהרכנה, וכוונת הגמ' דכמו שהרכנה מהני לאלם כך כתיבה מהני לחרש דבזה יש הוכחה שמבין היטב. הרי ס"ל להתוס' דכתיבה עדיפה מהרכנה. וכתב הב"ח (סי' קכא ד"ה ודווקא) בהסבר זה שבכתיבה יש יותר הוכחה שמבין בטוב.

אך הרשב"א (ד"ה מאי קמ"ל) הקשה בע"א דמאי קושיית הגמ', הרי יש חידוש במימרא דרב כהנא אמר רב, דבדרך כלל הרכנה עדיפא מכתיבה, כדברי הירושלמי דהיא הרכנה היא שמיעת קולו, וחידוש רב כהנא אמר רב הוא דסגי בכתיבה. ותירץ דהמקשה לא ס"ל הכי. הרי ס"ל להרשב"א למסקנא דהרכנה עדיפא מכתיבה. והרא"ש (פ"ז סי' יט) הסביר בזה דבהרכנה מראה בגופו. ונראה שכן ס"ל להתוס' לקמן (עב. ד"ה קולו), שכתבו דמטעם זה הברייתא באה לאפוקי מרב כהנא אמר רב ולא ממתני' דהרכנה.

ולהלכה הב"ח כתב כדברי התוס' בדף עא דכתיבה עדיפא. והט"ז (סק"י) והב"ש (סק"ט) השיגו עליו דלהלכה ולרוב ראשונים הרכנה עדיפא, ודברי התוס' הם רק לס"ד הגמ', וכדברי הרשב"א. אלא שכתב הב"ש דאם כנס בכת"י מוציא בכת"י.

איתא במתני' נט. חרש רומז ונרמז ובן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין, ע"כ. ופירש"י רמיזה בידיו ובראשו קפיצה עקימת שפתים ואינו סימן ניכר כרמיזה. ובספר מלאכת חרש (ח"ב חקירה ב אות יד, כו) העיר, דאף דרמיזה והרכנה שניהם ע"י הטיית הראש מ"מ יש חילוק ביניהם. דהרכנה לא שייכת אלא כשמדברים אל החרש והוא שומע ומרכין בראשו להראות שהוא מסכים או אינו מסכים להדברים ששמע. וא"כ לא שייך הרכנה בחרש גמור שאינו שומע כלום, דאז אין לו על מה להגיב. אך רמיזה היינו כשאנו מדברים אליו אלא החרש רומז בידיו או בראשו ומבינים רצונו ע"י רמיזותיו. ועל דרך זה הצדיק דברי הב"ח, דאף דלפי מסקנת הגמ' לא סמכינן על כתיבת החרש להחשיבו כקולו, ואין כתיבה עדיפה מהרכנה, מ"מ אף להמסקנא כתב ידו הוי כרמיזה, ואפ"ל עדיף מרמיזה בכדי לברר כוונתו. ואף לפי המסקנא אם החרש כותב בכתב ידו יש הוכחה מבוררת יותר שהוא מבין בטוב.

(עה:) **משפטי התנאים בתנאי דמעכשיו.** כתב הר"י"ף בסוגיין (לז: בדפי הרי"ף), "ואע"ג דקי"ל

דבעינן תנאי כפול ה"מ באם תשמשי ואם לא תשמשי וכו' אבל בעל מנת לא, דקי"ל דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי". הרי פסק הרי"ף כדעת הגאונים דבעינן משפטי התנאים רק בתנאי בלשון "אם", אבל לא בתנאי דמעכשיו ודעל מנת. וכן פסקו הרמב"ם (פ"ו אישות ה"ז) והרא"ש (בפירקין ס"ט). וכתב המ"מ

דראי' לכך מהא דהמשניות לא הזכירו משפטי התנאים לגבי תנאי דעל מנת. אך לכאורה אין ראי' זו מוכרחת, דיש לומר כדברי התוס' (ע.ה. ד"ה לאפוקי) דהמשניות הן לאו דוקא ולא הזכירו כל משפטי התנאים אך היכא דנצרכים להם. וזוהי דעת התוס' דבעינן משפטי התנאים אף בתנאי דמעכשיו ודעל מנת. וכן נראה דעת רש"י שבמשנה קידושין סא. (ד"ה כתנאי) הזכיר משפטי התנאים לגבי תנאי דעל מנת.

כתב הראב"ד (הו"ד ברשב"א ובר"ן בסוגיין) דטעם החילוק בין תנאי ד"אם" דלבינ תנאי דמעכשיו ודעל מנת הוא דבתנאי ד"אם" כיון דהתנאי בא לבטל המעשה שלא יחול מעתה אין כח לבטל המעשה בלי משפטי התנאים, ואילו בתנאי דמעכשיו ודעל מנת אין התנאי בא לבטל המעשה. והסביר בזה בספר שערי יושר (שער ז' פ"ח ד"ה והרמב"ם) דהא דתנאי מבטל מעשה הוא חידוש שחידשה התורה בפרשת בני גד ובני ראובן, ובעינן משפטי התנאים בכדי לברר רצונו. אך זה רק בתנאי ד"אם", היכא דיש סתירה בין המעשה שעושה עכשיו לבין רצונו שיחול רק לאחר שיתקיים התנאי, אבל בתנאי דמעכשיו אין סתירה, דרותה שיחול המעשה מעכשיו, ולכן אין צורך למשפטי התנאים.

(ע.ג.) **סידור גיטין בשעת מלחמה.** ראה תוס' ע.ג: ד"ה אמר רבה בא"ד וא"ת הא דאמר, מהרש"א בסוף המסכתא, מרדכי סי' תכג, רמ"א אה"ע סי' קמה ס"ט.

החבורה הבאה תתקיים אי"ה בליל יום שני אחרי תפילת מעריב

הנושא – סידור גיטין בשעת מלחמה (ע.א.)

עיקר תוס' ריש פרק הזורק

(ע.ז.) בכותב, והתניא, וכדרב כהנא

(ע.ז:) ידה, ותיזיל, מה שקנתה, והוא שעומדת

(ע.ח.) מקום חיקה, אינו גט

(ע.ח:) ר' יוחנן, והא, שניהם, ואת, מחצה, אם יכול, והא, ותגרש